

MYTICKÁ ZVÍŘATA

torizací předpokládaného mýtu o Mužikovi (arabská relace o něm přece hovoří jako o historické události). Synovské postavení Mužikovo oproti otcovskému Mannovu ovšem varuje před příliš jednoznačným hledáním souvislostí mezi oběma mýty.

Hypotetická rekonstrukce mýtu o Mužikovi, jak na ni upozornil D. Třeštík, stojí a padá s důvěrou v jediné, a to poměrně nejisté čtení jména vládce v arabské relaci. Variantní čtení zprávy, které umožňuje chápat jméno Madž.k/Mužik jako královský titul, i podpůrný argument se jménem slovanského vládce Musokia naznačují, že pokud pod vrstvou historické zprávy můžeme hledat mýtus, pak nemusí být nutně etnogenetický, ale spíše by náležel do oblasti mýtů spjatých s královskou vládou. V tomto případě by také bylo snazší pochopit synovskou pozici krále.

MYTICKÁ ZVÍŘATA – vystupovala ve vyprávěních Slovanů v obdobné míře jako u jiných národů a plnila zde různé speciální úlohy. V období avarsko-slovanské symbiózy se zvláštní oblíbeně těšil gryf – čtyřnohé zvíře s křídly a orlím zobákem. Bývá vyobrazen samostatně v loveckých scénách a také v boji s hadem,

Kování opasku z Kalu (8. století)

NÁVAZ

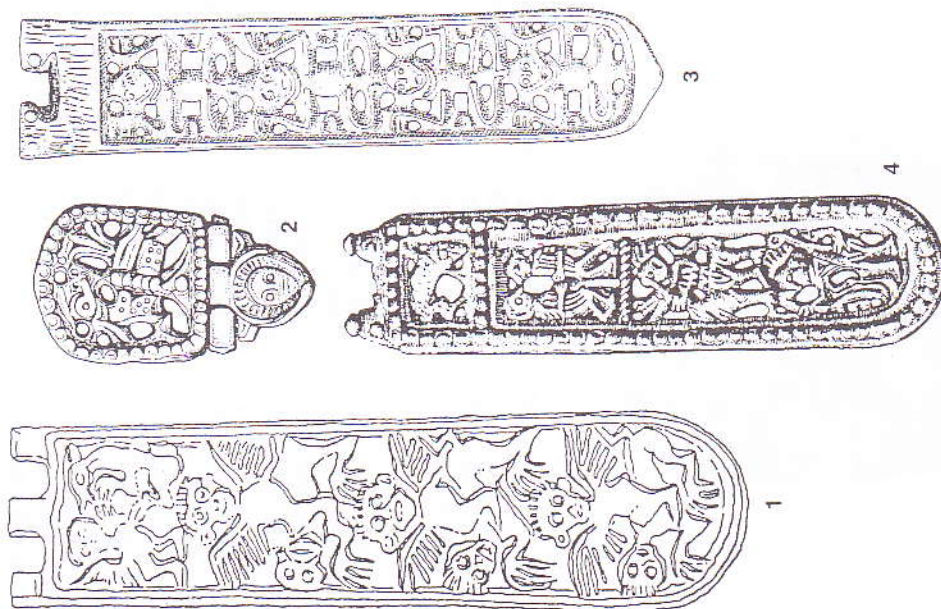
kteří v tomto případě symbolizoval zlo. Přestože víme, že tento dualistický motiv je iránského původu, není jisté, zda význam celého výjevu byl ve střední Evropě týž. Ve stejné době (8. století) byl vyobrazen čtvernožec s lidskou hlavou na nákonci z Pohorlic na Moravě. Bohužel nevíme, jak byl takový tvor nazýván a proč na něm jiný bájný okřídlený tvor jezdil.

Gryf byl často zobrazován i v mladší době, v Bulharsku 9. až 11. stol., na Rusi v 11. a 12. století. Stejně často vystupoval i Senmurv (okřídlený pes) – posel, ztotožňovaný většinou s východoslovanským Simarglem. Vzhledem ke značné míře stylizace při ztvárnění zvířat lze někdy obtížně odlišit bájného tvora od stylizovaných skutečných tvorů. Zjevná je inspirace jiným, většinou pozdně antickým či iránským prostředím.

MYTICKÝ ČAS – pojetí času, které je kvalitativní a diskrétní (nespojité). Události nabývají různého významu podle toho, v jakém čase se odehrály, závažné jsou ty, které proběhly v „časе počátků“, v „onom čase“, ve kterém byl zakládán řád světa a potlačena chaos. Tento čas je nespojitý s časem, v němž žijeme a jednáme, nemůžeme jej nějak lokalizovat na historické ose. Události historického času přitom soustavně přecházejí do času mýtu, pokud mají být přijaty jako děje, které jsou tak či onak významné pro trvání dané komunity vyprávějí si své mýty. Byla zdůrazněna funkce mytického času coby strategie zvládnutí historických nárazů a stabilizace atakované struktury. Nespojitost mytického a běžného času je též základem přechodových rituálů (iniciace, svatba apod.), kdy v okamžiku přechodu vstupuje zasvěcovaná osoba z času každodennosti do času mýtu, aby se nevratně kvalitativně změnila.

NAV – slovanský výraz označující mrtvého.

NAVAZ – druh ochranného amuletu, vytvořený z různě zavázaných stužek; někdy obsahoval rozličné (často zapachající)

Kování opasku z období avarské říše (8. století) zachycuje mytologické bytosti, v případě kování nalezeného v Katu (Čechy) pak dualistický soubor pavího draka s hadem symbolizujícími zlé síly (2). Nákonci z Pohorlic na Moravě zachycuje okřídlené bytosti jedoucí na čtvernožci s lidskou hlavou (1), nákonci z Nových Zámků na Slovensku nahé postavy s nákrčníkem v tanečním či modlitebním gestu (3). Nákonci z Dolních Dunajovic (4) pak starobylou „comicozou“ formou ve třech výjevech líčí nedochovaný hindský epos či mytické vyprávění, v prostřední scéně jede hrádina na jakémsi zvířeti, v závěrečné scéně vystupuje s kyjem.

